

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ט עמוד א

1

לא שנו אלא שלא גמר, אבל גמר - חוזר ומקריב. מאי גמר? אילימא גמר קרבנותיו - מאי מקריב? אלא שלא גמר היום, אבל גמר היום - חוזר ומקריב.

משנה. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג - חוגג את כל הרגל, ויום טוב האחרון של חג. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו, על זה נאמר אמענות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות. רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מעוות שאינו יכול להתקן - זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר. אם תאמר בגונב וגזול - יכול הוא להחזירו ויתקן. רבי שמעון בן יוחי אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

גמרא. מנהגי מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: נאמר עצרת בשביעי של פסח, ונאמר עצרת בשמיני של חג, מה להלן לתשלומין - אף כאן לתשלומין. מופנה, דאי לא מופנה - איכא למיפרך: מה לשביעי של פסח - שכן אינו חלוק משלפניו, תאמר בשמיני של חג שחלוק משלפניו, לאיי, אפנויי מופנה. מכדי, מאי עצרת - עצור בעשיית מלאכה, הכתיב בלא תעשה מלאכה, עצרת דכתב רחמנא למה לי? אלא שמע מינה לאפנויי. ותנא מייתי לה מהכא, דתניא: בַּחֲגֹתָם אתו חג לה' שבעת ימים, יכול יהא חוגג והולך כל שבעה - תלמוד לומר אתו, אותו אתה חוגג, ואי אתה חוגג כל שבעה. אם כן למה נאמר שבעה - לתשלומין. ומנין שאם לא חג יום טוב הראשון של חג שחוגג והולך את כל הרגל ויום טוב האחרון - תלמוד לומר בַּחֲדָשׁ השביעי תחגו אתו. אי בחדש השביעי - יכול יהא חוגג והולך החדש כולו? תלמוד לומר: אתו - אותו אתה חוגג, ואי אתה חוגג חוצה לו.

ומאי תשלומין? רבי יוחנן אמר: תשלומין לראשון, ורבי אושעיא אמר: תשלומין זה לזה. מאי בינייהו? - אמר רבי זירא: חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני איכא בינייהו. רבי יוחנן אמר: תשלומין לראשון, בַּיּוֹם דלא חזי בראשון - לא חזי בשני. ורבי אושעיא אמר: תשלומין זה לזה. אף על גב דלא חזי בראשון - חזי בשני. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר חזקיה: נטמא ביום - מביא, בלילה - אינו מביא. ורבי יוחנן אמר: אף בלילה נמי מביא! - אמר רבי ירמיה: שאני טומאה דיש לה תשלומין בפסח שני. - מתקיף לה רב פפא: הניחא למאן דאמר פסח

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יז עמוד א

2

רב אשי אמר: אפילו תימא צדדין מותרין, כל דבהדי גבה - כגבה דמי.

משנה. בית שמאי אומרים: מביאין שלמים ואין סומכין עליהם, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם. עצרת שחל להיות בערב שבת, בית שמאי אומרים: יום טבוח אחר השבת, ובית הלל אומרים: אין יום טבוח אחר השבת. ומודים שאם חלה להיות בשבת, שיום טבוח אחר השבת. אין כהן גדול מתלבש בכליו, ומותרין בהספד ובתענית, שלא לקיים דברי האומרים: עצרת אחר השבת.

גמרא. אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה - שנאמר אבחה המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, מקיש חג השבועות לחג המצות: מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה. - ואימא: מקיש לחג הסוכות, מה חג הסוכות יש לה תשלומין כל שמונה - אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שמונה! - שמיני רגל בפני עצמו הוא. - אימור דאמרי שמיני רגל בפני עצמו הוא, הני מילי לענין פז"ר קש"ב, אבל לענין תשלומין - תשלומין דראשון הוא? דתנן: מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג - חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון! - תפשת מרובה - לא תפשת, - תפשת מועט - תפשת. אלא למאי הלכתא כתיב רחמנא לחג הסוכות? לאקושי לחג המצות, מה חג המצות טעון לינה - אף חג הסוכות טעון לינה. - והתם מנלן?

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מז עמוד א

3

לברוכי, למאן דאמר שביעי לסוכה - ברוכי נמי מברכינן, למאן דאמר שמיני לזה ולזה - ברוכי לא מברכינן. אמר רב יוסף: נקוט דרבי יוחנן בידך, דרב הונא בר ביזנא וכל גדולי הדור איקלעו בסוכה בשמיני ספק שביעי, מיתב הווי יתבי ברוכי לא בריכי. - ודלמא סבירא להו כמאן דאמר כיון שבירך יום טוב ראשון שוב אינו מברך? - גמירי דמאפר אתו. איכא דאמר: ברוכי - כולי עלמא לא פליגי דלא מברכינן, כי פליגי - למיתב. למאן דאמר שבעה לסוכה - מיתב יתבינן, ולמאן דאמר שמיני לזה ולזה - מיתב נמי לא יתבינן. אמר רב יוסף: נקוט דרבי יוחנן בידך, דמרא דשמעתא מני - רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת, ובשמיני ספק שביעי לבר מסוכה יתיב. והלכתא: מיתב יתבינן, ברוכי לא מברכינן.

אמר רבי יוחנן: אומרים זמן בשמיני של חג, ואין אומרים זמן בשביעי של פסח. ואמר רבי לוי בר חמא ואיתימא רבי חמא בר חנינא: תדע, שהרי חלוק בשלושה דברים: בסוכה, ולולב, וניסוך המים. ולרבי יהודה, דאמר: בלוג היה מנסך כל שמונה - הרי חלוק בשני דברים. - אי הכי שביעי של פסח נמי, הרי חלוק באכילת מצה! דאמר מר: לילה ראשונה - חובה, מכאן ואילך - רשות. - הכי השתא? - התם - מלילה חלוק, מיום - אינו חלוק. הכא - אפילו מיום נמי חלוק. רבינא אמר: זה חלוק משלפניו, וזה חלוק משלפני פניו. (אמר רב פפא) +מסורת הש"ס: [רב פפא אמר] + הכא כתיב פר, התם כתיב פרים. רב נחמן בר יצחק אמר: הכא כתיב ביום, התם כתיב וביום. רב אשי אמר: הכא כתיב אכמשפט התם כתיב כמשפטם. לימא מסייע ליה: הפרים האילים והכבשים - מעכבין זה את זה, ורבי יהודה אומר: פרים - אין מעכבין זה את זה, שהרי מתמעטין והולכין. אמרו לה: והלא כולן מתמעטין והולכין בשמיני! אמר להן: שמיני רגל בפני עצמו הוא, שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן ושיר וברכה ולינה - אף שמיני טעון קרבן ושיר וברכה ולינה.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מז עמוד ב

מאי לאו - זמן? - לא, ברכת המזון ותפלה. הכי נמי מסתברא. דאי סלקא דעתך זמן - זמן כל שבעה מי איכא? - הא לא קשיא, דאי לא בריך האידנא - מברך למחר, או ליומא אחרינא. מכל מקום כוס בעינן. לימא מסייע ליה לרב נחמן, דאמר רב נחמן: זמן אומר אפילו בשוק. דאי אמרת בעינן כוס - כוס כל יומא מי איכא? דלמא דאיכלע ליה כוס. וסבר רבי יהודה שמיני טעון לינה? והא תניא, רבי יהודה אומר: מנין לפסח שני שאינו טעון לינה - שנאמר אופנית בבקר והלכת לאהליך, וכתוב בששת ימים תאכל מצות את שטעון ששה - טעון לינה, את שאינו טעון ששה - אינו טעון לינה. למעוטי מאי? לאו למעוטי נמי שמיני של חג? - לא, למעוטי פסח שני דכוותיה. הכי נמי מסתברא, דתנן: הביכורים טעונים קרבן, ושיר, ותנופה, ולינה. מאן שמעת ליה דאמר תנופה - רבי יהודה, וקאמר טעון לינה. דתניא, רבי יהודה אומר: נהנחתו - זו תנופה. אתה אומר זו תנופה, או אינו אלא הנחה ממש? כשהוא אומר והניחו - הרי הנחה אמור, הא מה אני מקיים והנחתו - זו תנופה. ודלמא רבי אליעזר בן יעקב היא? דתניא: ולקח הכהן הטנא מידך - לימד על הביכורים שטעונים תנופה, דברי רבי אליעזר בן יעקב. מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב - אחיא יד יד משלמים, כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך וכתוב התם הידין תביאנה את אשי ה', מה כאן כהן - אף להלן כהן. ומה להלן בעלים - אף כאן בעלים. הא כיצד? כהן מניח ידו תחת יד בעלים, ומניף. מאי הוי עלה? רב נחמן אמר: אומרים זמן בשמיני של חג, ורב ששת אמר: אין אומרים זמן בשמיני של חג. והלכתא: אומרים זמן בשמיני של חג. תניא כוותיה דרב נחמן: שמיני

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מו עמוד א

5

העושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. נטלו לצאת בו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב. ואף על פי שבירך עליו יום ראשון - חוזר ומברך כל שבעה. העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו כו'. נכנס לישב בה אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה. וכיון שבירך יום ראשון - שוב אינו מברך. קשיא לולב אלולב, קשיא סוכה אסוכה! בשלמא לולב אלולב לא קשיא; כאן - בזמן שבית המקדש קיים, כאן - בזמן שאין בית המקדש קיים. אלא סוכה אסוכה קשיא! תנאי היא; דתניא: תפילין, כל זמן שמניחן מברך עליהן, דברי רבי. וחכמים אומרים: אינו מברך אלא שחרית בלבד. אתמר, אביי אמר: הלכתא כרבי, ורבא אמר: הלכתא כרבנן. אמר רב מרי ברה דבת שמואל: חזינא ליה לרבא דלא עביד כשמעתייה, אלא מקדים וקאי ועייל לבית הכסא, ונפיק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך. וכי איצטריך זימנא אחרינא - עייל לבית הכסא, ונפיק ומשי ידיה, ומנח תפילין ומברך. ואנן נמי כרבי עבדינן, ומברכין כל שבעה. אמר מר זוטרא: חזינא ליה לרב פפי, דכל אימת דמנח תפילין מברך. רבנן דבי רב אשי, כל אימת דמשמשי בהו מברכי.

אמר רב יהודה אמר שמואל: מצות לולב כל שבעה. ורבי יהושע בן לוי אמר: יום ראשון מצות לולב, מכאן ואילך מצות זקנים. ורבי יצחק אמר: כל יומא מצות זקנים. ואפילו יום ראשון? - והא קיימא לן דיום ראשון דאורייתא! אימא: בר מיום ראשון. - אי הכי, היינו דרבי יהושע בן לוי! - אימא: וכן אמר רבי יצחק. ואף רב סבר כל שבעה מצות לולב. דאמר רבי חייה בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך, רבי ירמיה אמר: הרוואה נר של חנוכה צריך לברך. מאי מברך? אמר רב יהודה: יום ראשון, המדליק מברך שלש, הרוואה מברך שתים. מכאן ואילך, מדליק מברך שתים ורוואה מברך אחת. ומאי מברך ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר (של) חנוכה. והיכן צונו? מלא תסור. ורב נחמן בר יצחק אמר: אשאל אביך ויגדך. (מאי ממעט - זמן, אימא ממעט נס! - נס כל יומא איתיה). - רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא, אמר רב כל שבעה מצות לולב.

תנו רבנן: העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו כו', נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו כו'. היתה עשויה ועומדת, אם יכול לחדש בה דבר - מברך, אם לא - לכשיכנס לישב בה מברך שתים. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא דקאמר להו לכולהו אכסא דקדושא. תנו רבנן: היו לפניו מצות הרבה, אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות. רבי יהודה אומר: מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: הלכתא כרבי יהודה. ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב בברוך ה' יום יום, וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו? אלא בא לומר לך: בכל יום ויום תן לו מעין ברכתיו, הכא נמי בכל דבר ודבר תן לו מעין ברכתיו. ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; מדת בשר ודם, כלי ריקן

תוספות מסכת סוכה דף מו עמוד א

6

העושה סוכה לעצמו - דווקא נקט לעצמו אבל לאחר לא מברך מידי להאי תנא דסבר דאין מברך לעשות כדדייקינן פ' התכלת (מנחות דף מב. ושם): ואיכא תנא דתני בירושלמי בפרק הרואה עשאה לעצמו מברך לעשות סוכה עשאה לאחר מברך לעשות סוכה [לשמו].

העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו - צריך לפרש טעם מאי שנא דיש מצות שתקינו לברך שהחיינו ויש מצות שלא תקינו בעשיית סוכה ולולב תקינו כדאשכחן הכא ובעשיית ציצית ותפילין לא תקינו כדמוכח פרק התכלת (ג'ז שם) דמפרש ר' יוחנן מאי מברך אתפילין של יד ותפילין של ראש ואילו לעשות תפילין לא מברך דלא חשיב ליה וכמו כן יש לדקדק דשהחיינו נמי לא מברך מדלא חשיב לה וכן אפדיון הבן מברך שהחיינו כדאיתא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קכא:) ואילו אמילה לא מברך מדלא חשיב בפ' התכלת (מנחות שם) ובסוף ר"א דמילה (שבת דף קלז:) בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיתא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:) ואילו אקריאת הלל לא מברך ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו ודאמרין בהרואה (ברכות דף נד.) דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן וקשה מפדיון הבן.

נכנס לישב בה מברך לישב בסוכה - מדלא קאמר מברך שתים כדקתני סיפא בעשויה ועומדת ואין יכול לחדש בה דבר משמע דנפיק אהא דבירך אעשייה שהחיינו ותימה ותיפוק ליה דמברך משום יל"ט כמו שמברכין איום טוב דפסח ועצרת וכל שאר ימים טובים ושם כיון דסוכה מחמת חג קאתיא סברא הוא דזמן דידה אע"פ שבירך בחול פטור הוא אף בחג דזמן כי קא אתי מחמת מועד קאתי אפילו בלא יום טוב כדאמר לקמן (דף מז:) דאי לא בריך האידינא מברך למחר או ליומא אחרא.

דכל אימת דמשמשי מברכי - דמצוה למשמש בהן שלא יסיח דעתו דבפרק קמא דיומא (ד' י:) ילפינן מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת ולא אתפרש מאי הוא מברך אם מברכין לשמור את חוקיו כמו שמברכין בתר דמסלקין תפלתו או להניח כמו שמברכין בשעת הנחה כדאיתא בהקומץ רבה (מנחות דף לז. ושם) דהכא הרי מונחין ועומדין ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו כמו דמברכין לשמור בתר דמסלקין תפלתו כדאיתא פרק בא סימן (נדה דף נא:).

הרואה נר של חנוכה צריך לברך - בשאר מצות כגון אלולב וסוכה לא תקינו לברך לרואה אלא גבי נר חנוכה משום חביבות הנס וגם משום שיש כמה בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה וטעם ראשון ניחא דלא תיקשי ליה מזוזה ועוד יש לפרש דאין שייך לתקן לרואה ברכה שאין העושה מברך.